WE SRZODĘ Dnia 19. Stycznia, ROKU 1763.

Nº 3.

WARSZAWSKIE EXTRAORDYNARYINE TYGODNIOWE

WIADOMOSCI,

Tak dla łatwieyszego sposobu w Rządach Publicznych Handlu, y partykularnego dobra wszystkim, iako też w naukach, y rzeczach innych Ludziom do wiedzenia potrzebne.

Z Pozwoleniem Nayiaśn: Krola JMci, y Zwierzchności Jego.

Art. I.

Wiadomości od Dworu Krolewskiego.

Dnia 10. rano Nayjaś: Krol Jmć P. N M. w assystencyi J. W. Jmci P. Grafa Brühla pierwszego Ministra, Generała Artylleryi Koron: y innych wielu tak tuteyszych iako też Cudzoziemskich Kawalerow, wyiechał na polowanie do Kozienickiey puszczy, a 15. szczęśliwie tu powrocił.

Temi dniami J. W. Jmść P. Podskarbi W, Koronny, J. W. Jmść Pan Marszałek Koronny Nadworny, y JW. Jmść Pan Zboiński Generał, poiechali z tąd dla diwertymentu do Faleny Dobr W. Jmći Pana Starosty Mirachowskiago, zkąd w tych dniach powrocili.

Dnia 17. Jako w dzień Koronacyi Nayiaś: Krola Jmći, po hucznym o siodmey zrana z harmat daniu ognia, Gala solenna była u Dworu, o godzinie iedenastey, ziechawszy się y tuteysi y Cudzoziemscy Panowie na pokoie, nayniższe Nayjaś: Panu czynili powinszowania.

Art: 2.

Rzeczy do Handlu należące.

Cena Gdańſka, za ktorą na Szpiklerzach przedaią zboża, y Sol do Szpiklerzow kupuią.

Pſzenica po Zł: Pruſkich	240.	245.
Ditto Czerwona po Z. 250. aż do 260.		
Pſzenica ktora ieſt wraz rożnego koloru po Zło: - 270. aż do 280.		
Ditto Biała po Złot.	290.	300.
Zyto po Zł:	224	228.
Jęczmień - - -	190.	195.
Słod - -	260.	270.
Hreczka - - - - - -		
Owies po Zł:	105.	110.
Groch biały - - - - - -		
Groch śniadawy - - - - -		
Jagły po Zł: 340. 380. aż do 420.		
Hreczana kaſza po Z. 280. 290. 300.		
Sol Swiętego Ubeſa - -		
Sol Lisbońſka - - - - -		
Sol Francuſka po Zł: 90. aż do 105.		
Sol Szkotzka po Zł: 120. aż do 130.		

Cena Toruńſka, za ktorą w Szpiklerzach zboża przedaią.

Pſzenica biała po Zł: Pruſkich		250.
- Czerwona po Zł. aż do		230.
Zyto po Zł. -	180 -	186.
Jęczmień po Zł.	-	120.
Owies po Zł. - -	74	80.
Groch - - -		
Kaſza Jęczmienna po Zł 240.		

Art. 3.

Rzeczy do Przedania.

Prawdziwe dobre Szampańſkie wino w butelkach ieſt do przedania u Jmci P. Gebharda Kupca na rogu w rynku.

Kſięgi do ſprzedania ſą w Kantorze Adreſſow.

Dictionaire Hiſtorique portatif, Contenant l' Hiſtoire des Patriarches, des Princes &c. Par Ladroi ad 2. Tomes 8. Paris, 755. 24. Ty.

Diſsertation ſur l' Inoculation de la petite verole, Par. M. Simong. 4. 761, à 1. Ty.

--- Sur les bain des Orientius par le même 4. 761. 1. Ty.

Dommerich Joh. Chriſt. Primæ lineæ Dutacticis Schola-Aieæ. 8. Wolfenb. 761. 2. Ty. 2. ſz.

Gebhardi Joh Lud. Ler. Origines Sereniſſimorum Ducum Meeklenburgenſium. fol Brunſv. 761. 1. Ty. 1. ſz.

Hegek a Liboczan, Wencel Annales Bohemorum P. 1. Pragæ. 5. Ty.

o Aukcyach Publicznych.

Dziś, to ieſt Dnia 19. przez Jmći P. Michała Grölla Komiſarza J. K. mći Aukcyonatora uprzywileiowanego na Bielinach za Otwockim, w domu Sztau-

Sztubenrauchowſkim, zaczęła ſię Aukcya na wyborne Portrety w Koperſztychach Wielkich Panow, Miniſtrow, ſławnych uczonych, Kupcow, y innych, gdzie też Zegar, Klawicembał, obicia, y inne rzeczy rożne aukcyowane y za gotowe pieniądze nay więcey podaiącemu zaprzedane będą, ktora to Aukcya przez kilka dni kontynuować ſię będzie, zwłaſzcza we środę y w ſobotę, po Katalog JchMć mogą ſię adreſsować do przerzeczonego domu, albo do Jmci P. Sekretarza Friza na Trębalſkiey Ulicy albo też do Kantora Adreſsow. Ztey tedy wſpomnioney przyczyny Aukcya publiczna w Zamku dopiero ſię zacznie dnia 3. Lutego.

Art. 4.

Rzeczy zgubione.

Pewny tu w Warſzawie zgubił 50. Czerwonychzłotych w złocie, y kilka Rubli w worku z zameczkiem, ktoby takowe pieniądze znalazł, y oddał one w Kantorze Adreſſow, będzie miał w rekompenſie 10. Czerwonychzłotych.

Art. 5.

O Promocyi pewnych Oſob.

Nayjaś: Krol Jmść, po śmierci Jmć P. Walewſkiego, łaſkawie raczył uczynić Kaſztelanem Łęczyckim Jmći Pana Lipſkiego Kaſztelana Brzezinſkiego; a Jmci Pana Ryſzewſkiego Skarbnikiem Lwowſkim, Jmći P. Staniſława Wiśniewſkiego Miecznikiem Goſtyńſkim, Jmći Pana Adama Grabowſkiego zaś Aktualnym Szambelanem.

Tenże Nayjaś: Krol Jmć P. N. M. StolnikoſtwoHorodelſkie, po dobrowolnym uſtąpieniu Jmć P. Mikołaia Komorowſkiego, Jmći Panu Jakubowi Komorowſkiemu Łowczemu Lubaczewſkiemu, po nim Łowiectwo Jmći Panu Mikołaiowi Komorowſkiemu, Generał Majorſtwo w Woyſku Koronnym Jmć Panu Dobinſkiemu, a Oberſztleutnanſtwo w tymże ſamym Woyſku Jmći Panu Nieſzkowſkiemu, łaſkawie konferować raczył.

Z Łaſki Nayjaś: Krola Jmći P. N. M. po Jmći Panu Wałdowſkim, zoſtał Skarbnikiem Wſchowſkim Jmć P. Ryſzewſki, Jmć P. Staniſław Wiśniewſki Towarzyſz Znaku Pancernego, Jmći Pana Woiewody Wołyńſkiego; Miecznikiem Goſtyńſkim.

Art. 6.

Rzeczy do Genealogii należące.

Podczas Świąt przeſzłych Bożego Narodzenia, odprawił ſię w Dobrach Morſztyńſkich Akt Weſelny Jmci Pana Dębinſkiego Staroſty Ołbromſkiego, z Jmść Panną Morſztynowną Kaſztelanką Wiślicką w przytomności y zgromadzeniu wielu Panow y Dyſtyngwowanych Oſob.

Zeyście z tego świata Ludzi.

W tych dniach Jmć P. Sieromſki Miecznik Goſtyńſki z tym ſię pożegnał światem.

Z Saxonii mamy wiadomość że tam żyć przeſtał Jmć Pan Göſnitz Kommenderuiący Generał Lieutnant Ceſarſki.

Artykuł 7.

Rzeczy do dobrego porządku należące,

Razem widziemy ſię teraz od mnoſtwa proźniakow wolnemi; ktorzy ſię tu bardziey daleko, niżeli gdzie indziey w Polſzcze całey naprzykrzali. Zaco trzeba mieć obligacyą, za dobre porządku uczynienie Jmći X. Bauduemu; y wſzelką iemu w tym intereſie dać pomoc; co też wſzyſcy Obywatale tuteyſi z chęcią uczynić zechcą. Ubodzy *Utriuſq; ſexûs*, na roſkaz J. W. Jmci P. Marſzałka W. Koron: w ſtaraniu o dobry porządek tuteyſzey Rezydencyi, nigdy nie z fatygowanego bywaią do Szpitalu zaprowadzeni, gdzie doſtateczne ſwe maią pożywienie. Chwalebna by ieſzczerzecz była, gdyby ſię Oyczyſta Kompania obrała, ktoraby przez założenie potrzebney y Oyczyznie pożyteczney Manufaktury ludzi takich opatrzyła robotą. Wſzakże na przyſzłe lato nie iedenby znich mogł około poprawienia brzegow przy Wiśle pracować, a przez to daleko łatwiey będzie *publico* takowych ludzi żywić.

Ochędoſtwo Ulic Mieyſkich.

Ponieważ ochędoſtwo w Kamienicach domach, y na Ulicach nie mało do konſerwacyi zdrowia przydaie; bez wątpienia byłaby rzecz nie mniey ſłuſzna iak potrzebna, gdyby na to oſobliwie podczas wioſny y Jeſieni Obywatele tuteysi mieli wzgląd, żeby ulice były czyſte. Wſzakże to nietylko do Goſpodarzow ale też komornikow należeć powinno; zkąd zaraz Goſpodarz przy uczynieniu z Komornikami kontraktu, może takową uczynić ugodę; żeby koleyno kazali przed kamienicą zwłaſzcza we ſrzody y ſoboty chędożyć; gdzie po deſzczu y wielkiey roſie ulice w kilka minut mogły być chędożone y czyſzczone.

Stateczność Termometra.

1762. *Mr. de Reaumur.*

Liſtop:	*Rano.*	*Południe*	*Wieczor*
6	1½ G.	1 Gr.	3 Gr.
7	3½	3 -	3 -
8	3½	2	3 -
9	4	3 -	5½ -
10	6½	9 -	8 -
11	5	4 -	3½ -
12	8½	3½ -	3½ -

Mr. Farenheit.

Liſtopa:	*Rano.*	*Południn.*	*Wieczor.*
6	28½ Gr	30½ Gr.	25 Gr.
7	24	25 -	25 -
8	24 -	27 -	25 -
9	23 -	25 -	19 -
10	17 -	12 -	14 -
11	20½ -	23 -	24 -
12	13 -	24 -	24 -

UWIADOMIENIE.
O nowych Kſięgach.

Vitæ Præſulum Poloniæ Mag: Duc: Lithv: res præcipuæ illorum temporibus

bus gestæ ad Annum MDCCLX. Origo Ecclesiarum Cathedralium quatuor Libris Comprehensæ Opera P. Francisci Rzepnicki é Soc: JESU, *luci publicæ cum permissu Superiorum propositæ Typis Posnaniensibus, Clari Collegii* Soc: JESU, 1761. *Tomus I. Librum imum. continet.*

O Biſkupſtwach w Polſzcze ſię naydujących, y onychże Biſkupach zupełnąy pewną dać wiadomość, nie ieſt rzecz tak łatwa, iakoby nie ieden rozumiał. Prawda że w tym punkcie Narodowi Polſkiemu żadney niedbalſtwa nie można przypiſać noty, ponieważ żadnego prawie w Polſzcze niemaſz Biſkupſtwa, o ktorymby nie było opiſania y piſaney wiadomości. Damalewicz opiſał Arcy-Biſkupſtwo Gnieźnińſkie, y Biſkupſtwo Władyſławſkie; Skrobiſzewſki Arcy-Biſkupſtwo Lwowſkie; Starowolſki Biſkupſtwo Krakowſkie; Długoż Treter y Zalaſzowſki, Poznańſkie; Kojałowicz Wileńſkie; Łubieńſki Płockie; Roſteucher, Plaſtwig, Wydzga y Treter Warmińſkie; Młodzianowſki y Koiałowicz Smoleńſkie; Hartknoch Chełmińſkie; a Piechowſki Kijowſkie; iakich miały Paſterzow wſzczegulności ogłoſili.

Do tego ieſt także wzmianka o wſzyſtkich Biſkupſtwach Polſkich, u Naramowſkiego *in facie rerum Sarmaticarum.* A przecięż można mowić, że wſzyſtkie przerzeczone wiadomości nie wyſtarczaią do zupełnego Biſkupſtw Polſkich opiſania, ponieważ większą częścią opiſanie takowe ściąga ſię tylko naydaley do Roku 1650. a do tego pracy y opiſania te ſą bardzo rzadkie tak, że iedno w Polſzcze, a to w wielkich Bibliotekach ſię znayduią, Cudzoziemcom zaś w cale ſą nie znaiome. Zkąd uczonemu Jmći Xiędzu Rzepnickiemu wielce trzeba być obowiązanym, że ſię tak chwalebney y trudney podiął pracy, uwiadomić doſkonaley, tak Polakow iako Cudzoziemcow, o Biſkupſtwach Polſkich.

Pierwſzy Tom, zawiera w ſobie pięć Rozdziałow, w pierwſzym opiſuie Polſkę y obſzerność iey. W drugim nayduie ſię powſzechne Informowanie o Biſkupach y Kościołach Katedralnych: Trzeci prezentuie nam Arcy-Biſkupow Gnieźnińſkich, aż do naſzych czaſow: w Czwartym traktuie o Arcybiſkupach Lwowſkich, á w Piątym o Biſkupach Krakowſkich.

Uczony Autor wybornym piſze ſtylem, biorąc iedno na pomoc Manuſkrypta *Clari Collegii Sui.* Przy przeczytaniu cztyrech Rozdziałow, uważaliśmy, że, mu praca Jmć Pana Sekretarza Friza, roku 1758. wydana pod Tytułem: *Metropolitaine de Leopol avec ſes Archeveques juſqu' a notre tems,* nie była znaioma, Biſkup albowiem V. Piotr, ſłuſznie, iako mniemamy, ieſt opuſzczony, ponieważ w przeſzłym roku praca Jmć Pana Sekretarza Friza w łacińſkim o Biſkupſtwie Kijowſkim, y wſzyſtkich iego Biſkupach do tego czaſu, tu w Warſzawie ieſt drukowana, ale do tych czas ieſzcze *in publicum* nie wyſzła; może taż praca ni iaką Jmć X. Rzepnickiemu być pomocą

RZE-

RZECZY Do NAUK NALEŻĄCE.

Kontynuacya Informacyi Gospodarskiey:

O Rogatym Bydle.

I.

Nad to rogatego bydła chować iest to przeciw regułom Gospodarskim, ponieważ chowanie więcey szkody niżeli pożytku Gospodarzowi przynosi, bo powinne być przynaymniey do czterech lat chowane, niż się zda do roboty y pożytku Gospodarskiego, po miernie iednak chować rogate bydło, same Gospodarstwo wyciąga, przy ktorym chowaniu pomiernym, w następuiący wolno postąpić sposob.

II

Jest większą częścią zwyczay u Gospodarzow, że zaraz cielęta odbieraią, y przez 6. Niedziel one mlekiem karmią, lecz często bywa, że się raptownie poiąc pluią, sy nie długo żyią, do tego też więcey niż od iedney krowy do karmienia iednego cielęcia potrzeba mleka, zkąd rzecz pożytecznieysza, kiedy cielę u krowy przez sześć Niedziel zostanie, gdzie niemasz żadnego niebespieczeństwa dla cielęcia, do tego mu mleko od iedney krowy dostatecznie wystarcza.

III.

Po sześciutygodniowym czasie, od krowy cielęta tak daleko oddalone być powinne, że ani krowa głosu cielęcia, ani cielę głosu krowy nie usłyszy; y przez to krowa prędzey o cielęciu, y cielę o krowie zapomni, wtedy cielęciu trzeba dać słodkiego mleka wolnego mieszanego z trochą otrąb ięczmiennych, y kłaść mu owsa trochę nie młoconego żeby się prętko ieść nauczyło; ale ten owies powinien być za szczeblami nad żłobem, gdzie ziarna od niego ktore się wykruszą, upadać wżłob będą, a potym ten wykruszony owies cielę zie, gdzie potym co daley to się mniey mleka słodkiego cielęciu daie, wreście miasto mleka, daie się tylko woda z otrębami czyli z szrotowanym ięczmieniem do picia, owies, trawa, y inne podobne rzeczy do iedzenia, aż do samych żniw, gdzie potym razem cielęta z krowami, po ściernisku się pasą.

IV.

Na mieyscach, gdzie piękne pastwiska, można przy ostatku Miesiąca Maia cielęta w pole wypędzić, ale ten sposob nie wszędzie służy.

V.

W pierwszey zimie następuiącey, trzeba ieszcze dobrze karmić cielęta, y mieć staranie około nich, aby tym prędzey rosły, trzeba im dawać zgoniny żytne, w ktorych całe kłosy zostawac się zwykły, siana pięknego, słomy, y cokolwiek owsa.

VI.

Cielęta wczesne, iako to w Listopadzie, w Grudniu, w Styczniu y Lutym, dochowania są naylepsze, poznieysze zaś, do chowania się nie zdaią, lecz tylko na iadkę.

VII.

VII.

Jeżeli zaś cielęta maią być ſprzedane, nie trzeba ich długo na mleku chować, gdyżby mleko więcey koſztowało, niżeliby za cielę wziął, więc ie lepiey zaraz po tygodniu zabić, lub przedać.

VIII.

Paſza zgniełe y ſpleśniałe, tak krowom iako y cielętom bardzo ieſt ſzkodliwa, nie zdrowa także rzecz ieſt, kiedy nadczczo krowy i cielęta, po białym mrozie w pole wypędzone bywaią, bo krowy przez to ocielą ſię przed czaſem, a w młodym bydle prętko wątroba gniie.

IX.

Stare krowy chować w cale rzecz nie z pożytkiem, ale lepiey ieſt one, albo zabić albo ſprzedać, chociaſz tanio.

X.

Ponieważ wychowanie bydła rogatego pożyteczne ieſt Goſpodarzowi, powinien, więc za pomierną cenę młodego bydła nakupiwſzy one wychowywać.

O Wieprzach.

I.

Bydło tego rodzaiu koſztuie więcey niżeli kiedy daie pożytku Goſpodarzowi, dla tego nie ma przeco onego więcey chować, nad tyle, co plewami może prze zimować.

II.

Niektorzy Goſpodarze za rzecz maią pożyteczną, kiedy świnie dwakroć na rok proſią ſię, lecz moim zdaniem pożytecznieyſza kiedy świnie raz a to w zapuſty maią proſięta, takowe bowiem na zimę naſtępuiącą mogą być karmione y wychowane plewami. Przeciwnym zaś ſpoſobem, proſięta drugie, ktore zazwyczay bywaią około Swięta Swiętego Jakuba, trzeba ſamym zbożem na przyſzłą zimę karmić, co daleko więcey koſztuie, niżeli przynieſie pożytku.

III.

Proſięta powinne być przez Niedziel 6. karmione od maciory, á potym od niey odſadzone. y karmić ie ięczmieniem, y ſerwatką poić.

IV.

Serwatka zaś ta powinna być mieſzana z wodą, inaczey proſiętom nie zdrowa,

V.

Tak karmić, y poić ie trzeba poty, aż będą mogły żywić ſię z pomiędzy ścierniſka.

VI.

Goſpodarz, ktory ma browar, może świnie ktore maią proſięta, kazać karmić ſłodzinami, gdzie zaś browaru nie ma, to im dawać cokolwiek ſzrotowanego ięczmienia.

IV.

Bydła takowego nie trzeba chować nad dwa lata, ponieważ ſię mnożyć przeſtaie po takowym czaſie.

O Owcach.

I.

Rzecz wielce ſkuteczna w Goſpodarſtwie mieć wielką trzodę owiec, bo mniey w chowaniu nad inſze bydło

koſz-

kosztuie, á Gospodarzowi naywiększy czyni pożytek.

II.

Skopow nie trzeba chować nad lat 4, bo po 4 latach iuż nie rosną, y owszem gdy im zęby wypadaią, tak chudnieią że za tańszą cenę one przedać często trzeba.

III.

Jeżeli mniey rocznie przybędzie skopow, iak się przeda, potrzeba około Jesieni rocznych nakupować.

IV.

Ponieważ owce częstey podlegaią zarazie, trzeba owczarzow przestrzegać, *1mo* Zeby trzody na mokrych około Jesieni nie paśli mieyscach. *2do.* Kiedy pada rosa czyli śrzon, żeby trzody nie wypędzali, poki ta rosa czyli śrzon leży. *3tio.* Zeby owcom żadnego zgniłego nie dawali siana, ani słomy, przez to bowiem mogliby całą trzodę zniszczyć.

V.

Trzeba mieć wzgląd na iagnięta, ktore się rodzą przed czasem, ktore po czasie, bo wczesne, osłabiaią nie tylko owce, że na lato mało mleka maią, ale też potrzebuią delikatnego wychowania, a iak trochę podrosną, wełnę skubią na owcach, iedzą, a częstokroć przez to zdychaią; bardzo zaś pozne iagnięta. także nie wiele warte, bo na przyszłą zimę delikatnego potrzebuią wychowania. Zkąd barany dopiero na Swięto Swiętego Michała do owiec powinny być przypuszczane. a po sześciu Niedzi lach znowu od nich odłączone.

VI.

Odsadzenie iagniąt od owiec, bywa na schyłku Maia; a ktore są słabe, mogą się dłużey trochę przy owcach dla posiłku zostać.

Kontynuacya Informacyi tey Gospodarskiey, w przyszłych nastąpi Wiadomościach.

Biorąc przykład od innych Cudzoziemskich Miast, że po skończonym Roku, liczbę narodzonych y umarłych co rok ludzi światu obiawiaią; Upraszamy uniżenie JchMość XX. Farskich tuteyszych, aby nas z łaski swoiey o tym uwiadomieli, żebyśmy się tym samym w Mieście tym mogli zaszczycić porządkiem.

JchMość wszyscy, nasze Wiadomości Extraordynaryine kwartalne trzymaiący, mogą teraz na rok teraźnieyszy 1763. znowu prenumerować. Poiedyńcze, kosztuie Arkusz ieden szostak. Odlegli y obcy mogą o nie odezwać się do Pocztamtu J. K. Mći.

Znayduie się w Warszawie w Adressow y Aukcyi Kantorze, u Jego-Mości Pana Michała Grola *Kommissarza Jego Krolewskiey Mosci.*